

Ss. Cyril and Methodius University, Skopje
Blaže Koneski Faculty of Philology

JOURNAL OF CONTEMPORARY PHILOLOGY

Skopje, June 2022

Publisher:

Ss Cyril and Methodius University, Skopje
Blaže Koneski Faculty of Philology

Editor-in-chief at Blaže Koneski Faculty of Philology:

Aneta Dučevska, Dean

Editorial Board

Kalina Maleska, editor-in-chief

Agim Leka

Ruska Ivanovska-Naskova

Sonja Kitanovska-Kimovska

Boban Karapejovski

International Editorial Board

Natalija Boronnikova, Perm State University, Russia

Eleni Bužarovska, Macedonia

Mohammad Dabir-Moghaddam, Alameh Tabataba'i Tehran University, I. R. Iran

Jean-Marc Defays, University of Liège, Belgium

Slobodanka Dimova, University of Copenhagen, Denmark

Daniela Dinca, University of Craiova, Romania

Victor Friedman, University of Chicago, USA

María Isabel González-Rey, University of Santiago de Compostela, Spain

Alice Henderson, University of Grenoble Alpes, France

Ewa Waniek-Klimeczak, University of Łódź, Poland

Zlatko Kramarić, University of Osijek, Croatia

Christina Kramer, University of Toronto, Canada

Iwona Łuczków, University of Wrocław, Poland

Marjan Markovikj, Ss Cyril and Methodius University, Macedonia

Wolfgang Motsch, University of Mannheim, Germany

Mila Samardžić, University of Belgrade, Serbia

Alla Sheshken, Moscow State University, Russia

Slavica Srbínovska, Ss Cyril and Methodius University, Macedonia

Vanna Zaccaro, University of Bari, Italy

Proofreading:

Boban Karapejovski

Printed by:

Mar-Saž, Skopje

Print run:

100

ISSN 2545-4765 (print)

ISSN 2545-4773 (electronic)

© Blaže Koneski Faculty of Philology, Skopje, 2022

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“
Филолошки факултет „Блаже Конески“ – Скопје

СОВРЕМЕНА ФИЛОЛОГИЈА

Скопје, јуни 2022

Издавач:

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Скопје
Филолошки факултет „Блаже Конески“

Уредник на издавачката дејност на Филолошки факултет „Блаже Конески“:

Анета Дучевска, декан

Редакциски одбор

Калина Малеска, главен уредник
Агим Лека
Руска Ивановска-Наскова
Соња Китановска-Кимовска
Бобан Карапејовски

Меѓународен редакциски одбор

Наталија Бороникова, Универзитет во Перм, Русија
Елени Бужаровска, Македонија
Ева Ваниек-Климчак, Универзитет во Лоѓ, Полска
Марија Изабел Гонзалес, Универзитет во Сантијаго де Компостела, Шпанија
Мохамад Дабир-Могадам, Универзитет Аламех Табатаба'и во Техеран, Иран
Жан Марк Дефаји, Универзитет во Лиеж, Белгија
Слободанка Димова, Универзитет во Копенхаген, Данска
Даниела Динка, Универзитет во Крајова, Романија
Вана Сакаро, Универзитет во Бари, Италија
Златко Крамариќ, Универзитет во Осијек, Хрватска
Кристина Крамер, Универзитет во Торонто, Канада
Ивона Лучкув, Универзитет во Вроцлав, Полска
Марјан Марковиќ, Универзитет Св. Кирил и Методиј, Скопје, Македонија
Волфганг Моч, Универзитет во Манхајм, Германија
Мила Самарџиќ, Универзитет во Белград, Србија
Славица Србиновска, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Скопје, Македонија
Виктор Фридман, Универзитет во Чикаго, САД
Алис Хендерсон, Универзитет во Гренобл, Франција
Ала Шешкен, Московски државен универзитет, Русија

Јазична редакција и компјутерска обработка:

Бобан Карапејовски

Печат:

Мар-саж, Скопје

Тираж:

100

ISSN 2545-4765 (печатена верзија)

ISSN 2545-4773 (електронска верзија)

© Филолошки факултет „Блаже Конески“, Скопје, 2022

Table of contents

Содржина

Лилјана Митковска, Февзудина Сарачевиќ Стратегии за искажување убеденост во форумските дискусии Liljana Mitkovska, Fevzudina Saračević Investment Strategies in Forum Discussions	7
Давор Јанкулоски Функциите на парадигмите со <i>има</i> и <i>н/и</i> -партицип во градскиот велешки говор Davor Jankuloski The Functions of the Verb Paradigms with <i>Ima</i> ‘Have’ and <i>N/T</i> Participle in the Veles Dialect	27
Sonja Kitanovska-Kimovska, Silvana Neškowska Translating Medical Terminology: Strategies for Translating Covid-19 Terms from English into Macedonian Соња Китановска-Кимовска, Силвана Нешковска Преведување медицинска терминологија: Стратегии за преведување термини во врска со КОВИД-19 од англиски на македонски јазик	39
Бојан Петревски Депиктивите во збирката раскази <i>Мојој маж</i> од Румена Бужаровска Bojan Petrevski Depictives in the Short Story Collection <i>My Husband</i> By Rumena Buzharovska	59
Ведран Диздаревиќ „Подобро е добро име отколку големо богатство“: Симболичкиот капитал во полето на книжевноста Vedran Dizdarević „A Good Name Is to be Chosen Rather than Great Riches“: Symbolic Capital in the Literary Field	73
Ана Јовковска Популарната култура и декодирањето на родовите стереотипи Ana Jovkovska Popular Culture and Decoding Gender Stereotypes	89
Ана Пиева The Translatability of the Drag Terminology In <i>Rupaul’s Drag Race</i> Ана Илиева Преводливоста на специфичните термини на дрег-уметноста во „ <i>Rupaul’s Drag Race</i> “	105

Лилјана Макаријоска

Вредно лингвистичко издание – прва лексикологија на македонскиот јазик
(Симона Груевска-Маџоска, *Лексикологија на македонскиот јазик*, МИ-
АН, Скопје 2021, 229 стр.)

Liljana Makarijoska

Valuable Linguistic Edition – First Lexicology of the Macedonian Language
(Simona Gruevska-Madjoska, *Lexicology of Macedonian Language*, MI-AN,
Skopje 2021, 229 pp.)

ДЕПИКТИВИТЕ ВО ЗБИРКАТА РАСКАЗИ МОЈОТ МАЖ ОД РУМЕНА БУЖАРОВСКА

Бојан Петревски
Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Скопје
bojan_petrovski@yahoo.com

За разлика од модификаторите во именската синтагма, кои изразуваат релативно долготрајни, поиманентни карактеристики, депиктивите му припишуваат на референтот карактеристика актуелна во интервалот на настанот и се дел од реченичната структура. Во статијата се анализираат депиктивите во збирката раскази *Мојот маж* од Румена Бужаровска. Целта е да се покаже какви карактеристики изразуваат, со кои дополнителни значенски нијанси се здобиваат и како функционираат во информациската структура на исказот. Најпрво се разгледуваат депиктивите во врска со субјектниот аргумент, а потоа – со акузативниот. Освен тоа, одделно се анализираат и депиктивите неинтегрирани во прозодиската структура на исказот и депиктивните предлошки синтагми. Резултатите покажуваат дека депиктивите во делото најчесто се однесуваат на персонален субјектен референт и изразуваат самостојно дејствување и физички состојби, а поретко – физиолошки состојби, подреденост во низа и животни фази. Тие се и носители на различни степени на информативност, а покажуваат тенденција да се однесуваат на референти посочени во непосредниот претходен контекст, независно од функцијата на аргументот на кој се однесуваат.

Клучни зборови: депиктив, привремена карактеристика, субјектен аргумент, акузативен аргумент, информациска структура

DEPICTIVES IN THE SHORT STORY COLLECTION *MY HUSBAND* BY RUMENA BUZHAROVSKA

Bojan Petrevski
Ss Cyril and Methodius University, Skopje
bojan_petrevski@yahoo.com

Unlike the modifiers in the noun phrase, which express relatively long-lasting, more immanent features, the depictives attribute to the referent a feature which is current in the interval of the event and they are part of the sentence structure. The article analyzes the depictives in the short story collection *My Husband* by Rumena Buzharovska. The aim is to show what characteristics they express, what additional nuances they acquire and how they function in the information structure of the statement. First the depictives related to the subject argument are considered and then to the accusative one. In addition, the depictives not integrated in the prosodic structure of the utterance and the depictive prepositional phrases are analyzed separately. The results show that the depictives in the work most often refer to a personal subject referent and express autonomous actions and physical states, and less often physiological states, subordination in sequence and life stages. They are also carriers of varying degrees of information and show a tendency towards referents pointed out in the immediate previous context, regardless of the function of the argument to which they refer.

Keywords: depictive, temporary characteristic, subject argument, accusative argument, information structure

1 Воведни белешки

Во статијата ќе бидат анализирани депиктивните придавски конструкции и именски синтагми во книжевно дело од поновата продукција, збирката раскази *Мојот маж* од Румена Бужаровска. Станува збор за конструкциите од типот на *Тој реципира ѝоезија засианат ѝред некој ѝули* (скратена варијанта на еден пример од делото), кои ќе бидат разгледани од синтаксички, семантички и информациски аспект.

Целта на трудот е да покаже какви карактеристики изразуваат депиктивите во делото, со кои дополнителни значенски нијанси се здобиваат, на кои аргументи се однесуваат, како функционираат во информациската структура и во која позиција и во кои форми се јавуваат. Во таа смисла, се тргнува од тезата дека како депиктиви во делото најчесто функционираат придавките, при што им припишуваат различни видови карактеристики на субјектниот и на акузативниот референт (кои најчесто се персонални), а од информациски аспект, функционираат како рема.

Во натамошниот тек, трудот е структуриран во два дела, од кои во првиот е дефиниран поимот *деиктив*, а во вториот се анализираат депиктивите во делото.

2 Поимот *деиктив*

Како што посочуваат Химелман и Шулиц-Бернт (Himmelmann and Schultze-Berndt 2004), во речениците со депиктивни предикати има два предикативни конституенти што не оформуваат сложен предикат (сп. Himmelmann and Schultze-Berndt 2005). Тоа го илустрираат со низа примери, од типот на (1), каде што како депиктив функционира придавката *лут*.

- (1) *George left the party angry.*
'Џорџ ја напушти забавата лут.'

За тие придавки Химелман и Шулиц-Бернт (ibid.) го посочуваат терминот *деиктивен секундарен предикат* (*деиктив*) како најшироко прифатен, но наведуваат и други: „*praedicativum*“ (во врска со латинскиот), *предикативен атрибут*, *копредикат*, *копредикатив*.¹ Притоа, воспоставуваат седум критериуми за определување на речениците со депиктивни секундарни предикати:

- содржат два предикативни елемента, главниот и депиктивниот, при што состојбата на нештата изразена со депиктивниот е во временската рамка на настанот на главниот;
- депиктивниот предикат е нужно во врска со својот носител — еден од учесниците во настанот на главниот предикат;
- депиктивниот предикат е барем делумно независен од главниот и не оформува сложен или перифрастичен предикат со него;

¹ Роста (Rosta 2008) посочува дека автор на терминот *деиктивен атрибут* е Халидеј (Halliday 1967).

- депиктивниот предикат не е аргумент на главниот, т. е. не е задолжителен;
- депиктивниот предикат не оформува именска синтагма со својот носител, т. е. не функционира како негов модификатор;
- депиктивниот предикат е нефинитен (немаркиран во поглед на категориите *време* и *начин*);
- депиктивниот предикат е дел од иста прозодиска единица со главниот.

Во согласност со првиот критериум, посочуваат дека состојбата на нештата изразена со депиктивниот елемент е актуелна во интервалот на настанот на главниот предикат, т. е. дека во примерот (1) е релевантно оти субјетот бил лут во моментот кога ја напуштил забавата.

Гуес и Кифер (Gouesse et Kiefer 2012) под *секундарна ѓредикација*, од која е дел депиктивната, ја подразбираат факултативната модификација на еден од аргументите на глаголот – субјектниот или акузативниот. Во врска со субјектниот аргумент го наведуваат, меѓу другите, примерот (2), а во врска со акузативниот – примерот (3).

- (2) *George a quitté la réunion furieux.*
‘Жорж го напушти собирот бесен.’
- (3) *Marie boit son thé chaud.*
‘Мари го пие чајот топол.’

Ноели (Noailly 1999: 115–117) го употребува во таа смисла терминот *инциденџен аѓрибуѓ* (*attribut accidentel*), при што придавките во таа функција ги разгледува како „атрибутивно проширување“, а глаголите со кои се употребени – како „окационално атрибутивни“. Генадиева-Мутафчиева и др. (1998: 165) посочуваат дека станува збор за случаи во кои полнозначни глаголи се комбинираат со определба без да сочинат именски предикат и дека предикатската определба (термин под кој ги разгледуваат депиктивите) изразува карактеристика што се однесува на субјектот или на акузативниот аргумент и е актуелна во моментот на дејството. Што се однесува на значењето на глаголите, наведуваат дека најчесто изразуваат состојба, положба или движење. Радуловиќ (2012), исто така, забележува дека кај депиктивите има временско совпаѓање со примарниот предикат, т. е. дека карактеристиките што ги изразуваат траат додека трае настанот.²

Во натамошниот текст како депиктиви во делото ќе се разгледуваат конструкции со кои на референтот му се припишува привремена карактеристика, од која не зависи неговата идентификација, и влегуваат во структурата на реченицата, а не на именската синтагма. Општо земено, исказите во кои се содржат може да се парафразираат како ‘тој го прави тоа, при што е таков’ (‘додека го прави тоа, тој е таков’), каде што *ѓо ѓрави ѓоа* се однесува на настанот на примарната предикација, *ѓаков* – на карактеристиката што ја изразува депиктивот, а *ѓој* – на референт на настанот што е нејзин носител.

² За ситуацијата во францускиот јазик в. и кај Ригел и др. (Riegel et al. 2014: 422) и Вилме (Wilmet 2010: 607–616). Примери од македонскиот што се вклопуваат во дефиницијата на депиктивите, но под други термини (*ѓредикаѓивен аѓрибуѓ* и *реченична ѓтрансформа*) – посочуваат Минова-Ѓуркова (2000: 221) и Тополињска (1997: 96).

3 Анализа и дискусија

3.1 Депиктиви во врска со субјектот

Во натамошниот дел ќе биде извршена анализа на депиктивите во збирката раскази „Мојот маж“ од Румена Бужаровска, каде што се јавуваат околу 70 такви случаи. Освен синтаксичките функции, во анализата ќе се земе предвид и видот на карактеристиките што ги изразуваат. Од структурен аспект, пак, освен придавските депиктиви, кои се најчести, ќе бидат разгледани и депиктивните предлошки синтагми. Освен тоа, одделно ќе бидат анализирани и конструкциите што се издвојуваат од прозодиски аспект – неинтегрираните депиктиви. Во поглед на информациската структура, интересот ќе биде насочен кон информацискиот статус на референтот на кој се однесуваат и на содржината што ја изнесуваат и кон нивната позиција во исказот.

Најмногубројни во делото се придавските депиктиви во врска со субјектот, кои се јавуваат во 26 случаи. Карактеристиките што ги изразуваат може да се класификуваат во неколку групи, подредени од најчестата кон најретката:

– самостојно дејствување на референтот (4);

- (4) *За тѐа како ниеднаш не нѐ викна на ручек оѝкако се ѝродив, но си го викаше Генчо да ѝ доаѓа **сам** во сабоѝиѝе.* (РБ, 47)

– физички состојби (5);

- (5) *Седеше тѐака **навален врз враѝоѝ и образоѝ на тѐаѝко му**, за тѐа шѝо Генчо го држеше ѝриѝен со лева тѐа рака.* (РБ, 52)

– физиолошки состојби (6);

- (6) *Еднаш Јован ме фаѝи дека **бремена** сум оѝишла на ѝаѝ.* (РБ, 91)

– подреденост во низа (7);

- (7) *Лекариѝе ѝочнаа **ѝрви** да ми ѝосѝавувааѝ ѝрашања.* (РБ, 97)

– животни фази (8).

- (8) *(...) коѝо Генчо го идеализираше само ѝоради тѐа шѝо ѝочинал **млад**, во железничка несреќа.* (РБ, 39)

Депиктивите што изразуваат самостојно дејствување на референтот и физички состојби се јавуваат во поголем број случаи: првите – во 10, а вторите – во осум. Поретко се јавуваат депиктивите што изразуваат физиолошки состојби – во четири случаи, и подреденост во низа и животни фази – во по еден случај. За одбележување е дека не се јавуваат депиктиви што изразуваат ментални и емоционални состојби, како и дека, независно од карактеристиките

што ги изразуваат, депиктивите се однесуваат на персонален референт. Од тоа отстапуваат само два случаја, во кои депиктивите се однесуваат на предмети (*иџерейџо со манџаџа, едно џоџолемо џиџерче*) (9), (10).

- (9) *На џоџоџ сџџеџе **џреврџено** иџерейџо со манџаџа, хранаџа ис-
џурена и џџџурена.* (РБ, 16)
- (10) *„Значи, се доџоворивме. Свадба и деџе џод иџџно“, рече и џ намиџна
со кренаџа виџушка на која **закачено** висеше едно џоџолемо џиџерче.*
(РБ, 110)

Случаите со придавката *сам* може да се класификуваат во две групи. Едната ја претставуваат конструкциите со депиктивно значење: ‘субјектот прави нешто, при што е без придружба’. Другата ја претставуваат конструкциите со концесивно значење: ‘субјектот прави нешто без поттик (помош) од никого/иако не е поттикнат (помогнат) од никого’. Разликата може да се илустрира со примерите (11)–(13), од кои првиот е депиктивен, а другите – концесивни. Следствено, на примерите може да се применат само парафразите приложени покрај нив. Во таа смисла, вториот и третиот пример не може да се парафразираат депиктивно: ‘дојде, при што беше сам, без покана’/‘дојде со друштво, при што беше сам, без покана’. Последниот пример покажува дека придавката *сам*, бидејќи е употребена концесивно, може да се комбинира и со социјативна синтагма (*со друшџџво*).

- (11) *Дојде **сам**, без друшџџво.* (‘дојде, џри иџџо беше сам, без друшџџво’)
- (12) *Дојде **сам**, без џокана.* (‘дојде, иако не џо џоканиџа’)
- (13) *Дојде со друшџџво **сам**, без џокана.* (‘дојде со друшџџво, иако не џо џоканиџа’)

Еднозначни депиктиви, кои може да се парафразираат само како ‘прави нешто, при што е сам, без придружба’, се јавуваат во 10 случаи (14).

- (14) *Не ми се јаџеше, ама немав иџџо да џравам, и никоџаш џорано немав
џџџдено **сама** во ресџџоран.* (РБ, 100)

Во четири случаи (15), освен депиктивно, придавката *сам* има и значење ‘без помош или иницијатива од друг’, со што добива и концесивна нијанса: ‘се имаше научено да се разбира на многу европски јазици, иако никој не го поттикну/не му помагаше’.

- (15) *Тој нависџџина **сам** се имаше научено да се разбира на мноџу европ-
ски јазици.* (РБ, 35)

Во четири случаи придавката *сам* нема депиктивна нијанса, туку е еднозначно концесивна (16).

- (16) *Следниот ден ѝ раскажав сè, а Сандра **сама** се понуди да се јави на телефонскиот број што прво го зајомнив, ѝа го зајмив. (РБ, 22–23)*

Во поглед на линеаризацијата, бидејќи функционираат како рема, депиктивите во врска со субјектот најчесто се јавуваат во зоната десно од предикатот (17).³

- (17) *А Лиле се ситрупили на ситрана и лежеше **потирана на чачка**а од **седитието**. (РБ, 94)*

Отстапки од таа тенденција се јавуваат во пет случаи со придавката *сам* (18) и во три случаи со други придавки (19). Со тоа што се сместуваат во левата зона, во тие случаи депиктивите се истакнуваат, т. е. функционираат како фокусирана рема.

- (18) *Еден ден маж ми беше на **пат** и Лука **сам** си **пирчаше** во **дневната** **пире** да го **ситавам** да **сиде**. (РБ, 83)*
 (19) *Кога **сиде**на до **пире**а дека **дедо** ми **жив** изборел, **Нена**а **икна**, се **сиде**се, малку **џи** **рашири** **очиде** и ја **зајвори** **усиде**а. (РБ, 38)*

Иако функционираат како рема, т. е. изнесуваат релативно нова информација, депиктивите се однесуваат на идентификувани референти, познати и за нараторот и за читателот. Притоа, најчесто се однесуваат на анафорски референт – во 13 случаи, од кои во повеќето – 11, се подразбира од непосредниот претходен контекст, па е претставен со имплицитен субјект (20). Во девет случаи депиктивите се однесуваат на имплицитен субјект чиј референт е првото лице (21). Во случаите каде што не се однесуваат на имплицитен субјект, депиктивите, исто така, се врзуваат со идентификуван референт, посочен со именски синтагми конституирани од определени општи именки (22) или од сопствени именки (23) – во пет случаи.

- (20) *Некогаш **влезол** **пирјан** кај неа. (РБ, 33)*
 (21) *Во еден **мид** ме **осиде**а да **сиде**јам **сама** **сиде**е **градина**а и **некаде** **исчезна**. (РБ, 69)*
 (22) *Лекариите **пире**а **пире**а да ми **посиде**аа **пире**аа. (РБ, 97)*
 (23) *Еден ден маж ми беше на **пат** и Лука **сам** си **пирчаше** во **дневната** **пире** да го **ситавам** да **сиде**. (РБ, 83)*

Единствениот случај во кој депиктивот се однесува на неидентификуван референт (*едно **пире**мо **мидерче***) е (24).

³ Ригел и др. (Riegel et al. 2014: 425–426) посочуваат дека атрибутивната предикација (термин што го употребуваат за депиктивите) функционира како рема, т. е. дека го пресупонира остатокот на исказот. Тоа го аргументираат со опсегот на негацијата, која, во принцип, се однесува на депиктивот, а не на глаголниот предикат. На пример, значењето на *Не дојдоа сами* е ‘дојдоа, при што не беа сами’, а не ‘не дојдоа, при што беа сами’.

- (24) „Значи, се договоривме. Свадба и дејџе поод ијџно“, рече и ѝ намигна со кренатџа виљушка на која **закачено** висеше едно поголемо џиџерче. (РБ, 110)

Тоа што депиктивите се врзуваат со идентификувани референти е во согласност со потребата референтот прво да се идентификува, а потоа да му се припише депиктивната карактеристика. Во таа смисла, во информациската хиерархија модификаторите во именската синтагма, кои изразуваат релативно долготрајни, поиманентни карактеристики, се примарни во однос на депиктивите, кои изразуваат привремени карактеристики.

3.2 Депиктиви во врска со акузативниот аргумент

Депиктивите во врска со акузативниот аргумент се јавуваат во 15 случаи во делото. Притоа, најчесто (во 11 случаи) изразуваат физички состојби (25). Од тоа отстапуваат три случаи во кои се изразуваат ментални состојби (26) и еден случај во кој се изразува физиолошка состојба (27).

- (25) *Ја држесв Лиле **џушнатџа**, ама џџаа беше млиџџава и не покажуваше инџџерес за ниџџџо.* (РБ, 96)
- (26) *Тоа малку џо освежџи и џо развесели, џа коџа излеџовме во двороџџ, фџџџени рака поод рака, џџи најџовме џосџџџџџе **несвесни за нашџџџа џриказна** како разџовараџџ и уџживаџџ во аџџмосфераџџа.* (РБ, 69)
- (27) *А по неколку месеџи, некој **жџив** џо изџорел во сџџаноеџџ во кој живеел, вероџџџно пооради долџови.* (РБ, 33)

Во согласност со видот на карактеристиките што ги изразуваат, и депиктивите во врска со акузативниот аргумент најчесто (во 10 случаи) се однесуваат на персонален референт, какви што се претходните три примери. Како неперсонални референти најчесто (во четири од петте случаи) се јавуваат делови од телото, а депиктивите изразуваат нивни физички состојби (28).

- (28) *Ти викна коџа ме виџе и поочна џа скокаџи в месџџо и џа викаџи боли, боли, боли, и поџџџџџи џџџи џо виџов рачеџџо **поџуено** од иџџџо си се изџорела.* (РБ, 16)

Депиктивите во врска со акузативниот аргумент во делото најчесто се комбинираат со глаголи на визуелна перцепција. Според тоа, нивната најопшта парафраза е: ‘субјектот визуелно го перципира објектот, при што објектот е во некаква состојба’. Освен глаголите на визуелна перцепција, се јавуваат и следниве: *држџи* (три случаи), *најџе* (три случаи), *слика* (еден случај), *донесе* (еден случај), *изџори* (еден случај).

За разлика од депиктивот *сам* во врска со субјектот, низ примерите во делото таа придавка во врска со акузативниот аргумент нема депиктивно, туку резултативно значење: ‘субјектот го остава објектот, по што објектот продолжува самостојно, без придружба’. Таа е комбинирана со глаголот *осџџџџџи* во сите

(седум) случаи (29). Депиктивната парафраза, која би гласела: ‘во моментот кога субјектот го остава објектот, објектот е сам’ – е исклучена. За депиктивна употреба на придавката *сам* во врска со акузативниот аргумент може да се зборува во комбинации со други глаголи, од типот на *најде* (30), какви што во делото не се јавуваат.

- (29) *Божо беше мирно бебе и не ѝлачеше кога ќе го остџавев сам во колейка, за разлика од Нено кога беше мал. (РБ, 40)*
- (30) *Го најдоа сам.*

Како и депиктивите во врска со субјектот, депиктивите во врска со акузативниот аргумент најчесто (во девет случаи) се однесуваат на референт што се подразбира од непосредниот претходен контекст, па е претставен со кратка личнозаменска форма (31). Во шест случаи референтот е, исто така, идентификуван, но не е посочен во непосредниот претходен контекст, па е претставен со определени именски синтагми конституирани од именки (32). Депиктиви во врска со акузативниот аргумент што се однесуваат на неидентификуван референт не се јавуваат во ниту еден случај. Со оглед на тенденцијата и во врска со субјектот, кај кој се јавува само еден таков случај, тоа потврдува дека депиктивите, во принцип, се јавуваат во контексти каде што референтот веќе е идентификуван.

- (31) *Маж ми го сликал облечен во некое косџумче за бебиња шџо му беше џолку џесно, шџо најдолноџо којче мораше да му сџои оџкојчано. (РБ, 80–81)*
- (32) *Ја држев Лиле џушнаџа, ама џаа беше млиџава и не џокажуваше инџерес за нишџо. (РБ, 96)*

Што се однесува на позицијата, како што покажуваат сите претходни примери, депиктивите во врска со акузативниот аргумент во делото се јавуваат во зоната десно од предикатот во сите случаи, со исклучок на примерот (33), во кој депиктивот е препозитивен во однос на предикатот.

- (33) *А џо неколку месеци, некој жив го изџорел во сџанои во кој живеел, веројџно џоради долџови. (РБ, 33)*

3.3 Неопходноста/факултативноста на депиктивите во информациската структура на исказот

Како една од општите карактеристики на депиктивите се посочува факултативноста (Gouesse et Kiefer 2012; Noailly 1999: 115–117). Сепак, таа е само синтаксичка, а не и информациска. Тоа што депиктивите не влегуваат во аргументската структура на предикатот не значи дека изнесуваат факултативна информација. Во таа смисла, само во некои од случаите депиктивите изразуваат подразбирлива содржина, која може и да се изостави. На пример, во (34) депиктивот *жив* е подразбирлив, па е информациски факултативен. Од друга

страна, во (35) депиктивот *йоййрена на чачкайа од сйолчейо* не е подразбирлив. Во тој пример неговото изоставање би го осиромашило информациски исказот. Сепак, тој би останал функционален. Од трета страна, во (36) депиктивот изнесува неопходна информација, без која исказот би бил нефункционален. Неговото изоставање не само што би ги осиромашило исказот информациски туку и би го обесмислило во контекстот. Во таа смисла, во случаите од тој тип варијантите без депиктиви се кохерентни само ако се разгледуваат надвор од односните контексти. На пример, во контекстот на (36) целта е да се нагласи дека причина за идеализацијата е тоа што, кога починал, субјектот бил млад, а не само тоа што починал.

Според тоа, се izdelуваат три групи случаи: едни, во кои информацијата на депиктивот е подразбирлива, редундантна, други, во кои е потребна, но не ја условува кохерентноста на исказот, и трети, во кои е неопходна и за кохерентноста на исказот.

- (34) *Кога сйиџна до йоа дека дедо ми **жив** изџорел, Ненад икна, се сйресе, малку џи раири очийе и ја зайвори усйайа.* (РБ, 38)
- (35) *А Лиле се сйруйоли на сйрана и лежеше **йоййрена на чачкайа од седишйейо.*** (РБ, 94)
- (36) *(...) коџо Генчо џо идеализираше само йоради йоа шйо йочинал **млад**, во железничка несреќа.* (РБ, 39)

Најспецифични информациски импликации имаат депиктивите во два случаја во делото – (37), (38), кои се издвојуваат по тоа што во нив како рема не функционираат депиктивите, туку прилошките определби – *за йрвйай/никоџаи*. Значењата на тие примери се: ‘го видов, при што првпат беше збунет’/‘го видов, при што првпат беше толку бесен’. Импликацијата во двата случаја е ‘сум го видела и претходно’. Според варијантите без депиктиви, (39), (40), субјектот првпат го среќава објектот (во првиот пример)/не го видел ниту едниот (во вториот пример). Тоа покажува дека во автентичните примери депиктивите се неопходни во информациската структура на исказот.

- (37) *За йрвйай во живојој џо видов **збунет**.* (РБ, 22)
- (38) *Никоџаи не сум џо видела **йака бесен**.* (РБ, 30)
- (39) *За йрвйай во живојој џо **видов**.*
- (40) *Никоџаи не сум џо **видела**.*

3.4 Неинтегрирани депиктиви

Во согласност со последниот критериум на Химелман и Шулиц-Бернт (Himmelman and Schultze-Berndt 2004), според кој депиктивот е дел од иста прозодиска единица со примарната предикација, во сите претходни примери беа земени предвид само депиктивите интегрирани во прозодиската структура на исказот. Сепак, тој критериум може и да се релативизира, каков што е пристапот на Комбет (Combettes 1998), кој ги разгледува токму неинтегрираните секундарни предикати.

Во овој дел ќе бидат разгледани неинтегрираните депиктиви во делото. Иако се значително поретки – се јавуваат во 18 случаи, нивното земање предвид оформува поцелосна слика за депиктивите. Во таа смисла, нивната основна специфика во споредба со интегрираните депиктиви е тоа што се по дефиниција информациски факултативни. Нивната неинтегрираност го сигнализира токму тоа – дека се надвор од информациското јадро. Поради тоа, тие секогаш може и да се изостават, со што исказот, повеќе или помалку, информациски се осиромашува, но останува кохерентен (41), (42).

- (41) *Беше сѝанатѝ и ми викаше в лице, **наведнатѝ врз мене**.* (РБ, 29)
 (42) *Беше сѝанатѝ и ми викаше в лице.*

Од аспект на карактеристиките што ги изразуваат, неинтегрираните депиктиви не се разликуваат од интегрираните. За одбележување е само дека во три случаи се јавуваат и депиктиви што изразуваат ментални состојби (43).

- (43) *Тој сѝана, бушав и **нерасѝоложен**, како и секогаш кога ќе сѝане од сѝиње.* (РБ, 22)

Од своја страна, примерот (44) е единствен во кој депиктивот се однесува на неидентификуван референт (*некоја ужасна сила*), како и во врска со интегрираните депиктиви, кај кои, исто така, се јавува само еден таков случај.

- (44) *Некоја ужасна сила се јави во мене, **измешана со ѝаника**.* (РБ, 28)

Што се однесува на позицијата, најчесто – во 12 случаи [како што покажуваат примерите (41), (43) и (44)], неинтегрирани депиктиви се јавуваат во зонатата десно од предикатот, најсвојствена и за интегрираните. Во иницијална позиција се јавуваат во пет случаи (45).

- (45) ***Навален со едниот лакотѝ на масаѝа**, ме ѝоѓледна со ѝоозамижани очи.* (РБ, 113)

Неинтегрираните депиктиви се однесуваат на субјектот во сите случаи, со исклучок на примерот (46), во кој, освен на субјектот, депиктивот се однесува и на акузативниот аргумент: ‘јас го стискав Генчо за коленото, при што и јас и тој бевме затскриени од чаршафот на масата’. Тоа е и единствениот таков пример во делото воопшто, бидејќи меѓу интегрираните депиктиви не се јавуваат такви случаи.

- (46) ***Затѝскриени од чаршафотѝ на масаѝа**, го сѝискав Генчо за колениѝо.* (РБ, 48)

Неспорен фактор за тоа дали ќе се реализира депиктивот како неинтегриран е неговата структурна комплексност. Во повеќето случаи во делото неинтегрираните депиктиви се повеќекомпонентни, бидејќи, освен придавката,

најчесто вклучуваат и други елементи (главно, аргумент на глаголот од кој е изведена придавката). Тоа го покажуваат и претходните примери, од кои сите се структурно комплексни. Во таа смисла, само во два случаја во делото неинтегрирани депиктиви ја вклучуваат само придавката (47), (48).

- (47) *Ми рече дека седнал во една кафеана, **сам**, и наачал нешто за јадење.* (РБ, 28)
- (48) *Ги видов како штојајат пред мене, **бушави**, а јас скокнав надвор, цврсто држејќи ја лопатката над глава.* (РБ, 32)

3.5 Депиктивни предлошки синтагми

Во 13 случаи во делото како депиктиви се јавуваат предлошки синтагми (49), (50). Тие се конкурентни со придавските депиктиви, како што покажуваат варијантите на автентичните примери (51), (52).

- (49) *„Одлична, одлична“, кимаше со главата сојузот **со очите зајворени и усната искривена надолу.*** (РБ, 70)
- (50) *(...) а мајка ми стоеше **со отворена уста** и благо ’рчеше.* (РБ, 95)
- (51) *„Одлична, одлична“, кимаше со главата сојузот **замислен и искривен надолу во усната.***
- (52) *(...) а мајка ми стоеше **знаејќи** и благо ’рчеше.*

Во осум од случаите депиктивните синтагми се однесуваат на физички состојби (главно, положба на деловите од телото) (53), во три случаи – на предмет со кој ракува референтот (54), а во еден – на предмет во неговата близина (55). Притоа, низ сите примери депиктивните синтагми се однесуваат на субјектниот аргумент, со исклучок на (56), во кој се однесува на акузативниот и го уточнува претходниот, придавски депиктив.

- (53) *„Сакаше да каже, **штошто**“, зборуваше Генчо **со вкочанета вилица**, едвај контролирајќи си ја висината на гласот, „дека јас си ја тешам жената?““ (РБ, 46)*
- (54) *Тони сè уште стоеше **со вилушката благо крената.*** (РБ, 110)
- (55) *Таа стоеше **со телевизорот вклучен на многу гласно.*** (РБ, 95)
- (56) *Се сврти наназад и го видов превиткан, **со главата меѓу колена.*** (РБ, 121)

Депиктивните синтагми се јавуваат и во неопределена и во определена форма. Тоа најдобро го илустрираат два примера од делото – (57) и (58). Во првиот случај депиктивната синтагма (*со уста искривена надолу*) е неопределена, а во вториот – определена (*со усната отворена*). Двата примера може да се варираат обратно, со исто значење и без референцијални импликации – (59) и (60), што покажува дека членот е факултативен.

- (57) „Одлична, одлична“, кимаше со *главата сојузот со зајворени очи и усџа искривена надолу*. (РБ, 70)
- (58) (...) а мајка ми *сџиеше со усџајта оџворена* и *блаџо* 'рчеше. (РБ, 95)
- (59) „Одлична, одлична“, кимаше со *главата сојузот со зајворени очи и усџајта искривена надолу*.
- (60) (...) а мајка ми *сџиеше со оџворена усџа* и *блаџо* 'рчеше.

Заклучоци

Депиктивите во збирката раскази „Мојот маж“ од Румена Бужаровска најчесто му припишуваат карактеристика на персонален субјектен референт, при што почесто изразуваат самостојно дејствување и физички состојби, а поретко – физиолошки состојби, подреденост во низа и животни фази. Во врска со субјектот, за одбележување се големиот број случаи со придавката *сам*, од кои значителен дел само навидум функционираат депиктивно, а во суштина, имаат концесивно значење. Од друга страна, депиктивите во врска со акузативниот аргумент изразуваат слични карактеристики, а се разликуваат по тоа што најчесто се комбинираат со глаголи на визуелна перцепција.

Од информациски аспект, депиктивите во врска со субјектот и со акузативниот аргумент ја споделуваат тенденцијата да се однесуваат на референти посочени во непосредниот претходен контекст. Во таа смисла, депиктивите најчесто се врзуваат со имплицитен субјект и со акузативен аргумент сведен на кратка личнозаменска форма. Во поглед на факултативноста/неопходноста на депиктивите во информациската структура, се izdelуваат три групи случаи: едни, во кои информацијата на депиктивот е редувантна; други, во кои е потребна, но не ја условува кохерентноста на исказот; и, трети, во кои е неопходна и за кохерентноста на исказот. Што се однесува на позицијата, бидејќи функционираат како рема, депиктивите најчесто се јавуваат во зоната десно од предикатот.

Неинтегрираните депиктиви се по дефиниција информациски факултативни, а нивна општа карактеристика е и структурната комплексност. Во таа смисла, во повеќето случаи во делото интегрираните депиктиви се еднокомпонентни, а неинтегрираните – повеќекомпонентни, бидејќи, освен придавскиот, вклучуваат и други елементи, најчесто аргумент на глаголот од кој е изведена придавката. Како структурно различни и како многу поретки, се izdelуваат и депиктивните предлошки синтагми, кои речиси во сите случаи се врзуваат со субјектот и се однесуваат на положби на делови од телото и на предмети со кои ракува референтот.

Библиографија

- Генадиева-Мутафчиева, З., Георгиев, С., Георгиева, Е., Лазарова, А., Ницолова, Р., Пенчев, Й., Петрова, С., Попов, К., Стефанов-Брезински, С. (1998). *Грамаџика на съвременния български книжовен език, џом џреџи, Синџаксис*. Соџия: Абагар паблишинг. [Genadieva-Mutafchieva, Z., Georgiev, S., Georgieva, E. Lazarova, A., Nicolova, R., Penčev, Y., Petrova, S., Popov, K., Stefanov-Brezinski, S. (1998).

- Gramatika na sǎvremenniya bǎlgarski knižoven ezik, tom treti, Sintaksis.* Sofiya: Abagar pablišing.]
- Минова-Ѓуркова, Л. (2000). *Синтакса на македонскиот стандарден јазик*. Второ издание. Скопје: Магор. [Minova-Ėurkova, L. (2000). *Sintaksa na makedonskiot standarden jazik*. Vtoro izdanie. Skopje: Magor.]
- Радловић, М. (2012). Секундарна предикација у српском језику. „Филологија и универзитет“ 1. Филозофски факултет у Нишу, 573–583. [Radulović, M. (2012). Sekundarna predikacija u srpskom jeziku. “Filologija i univerzitet” 1. Filozofski fakultet u Nišu, 573-583.]
- Тополинска, З. (1997). *Македонскиите дијалекти во Егејска Македонија. книга 1, Синтакса (и. 2)*. Скопје: МАНУ. [Topolinjska, Z. (1997). *Makedonskite dijalekti vo Egejska Makedonija. kniga 1, Sintaksa (t. 2)*. Skopje: MANU.]
- Combettes, B. (1998). *Les constructions détachées en français*. Paris: Édition Ophrys.
- Gouesse, M, Kiefer, F. (2012). Quelques aspects de la prédication seconde en français et en hongrois. *Revue d'Études Francaises* 17, 13–29.
- Himmelmann, N. P. and Schultze-Berndt, E. (2004). Depictive secondary predicates in crosslinguistic perspective. „Linguistic Typology“ vol. 8, no.1, 59–131.
- Himmelmann, N. P. and Schultze-Berndt, E. (2005). Issues in the Syntax and Semantics of Participant oriented adjuncts: an introduction. „Secondary predication and adverbial modification: The typology of depictives“. Oxford: Oxford University Press, 1–67.
- Maignueneau, D. (2014). *La syntaxe du français*. 2e éd. Paris: Hachette Supérieur.
- Noailly, M. (1999). *L'adjectif en français*. Paris: Édition Orphys.
- Riegel, M., Pellat, J-C. et Rioul, R. (2014). *Grammaire méthodique du français*. 5e éd. Paris: Presses Universitaires de France.
- Rosta, A. (2008). „Antitransitivity and constructionality“. *Constructional Approaches to English Grammar*. Berlin: De Gruyter Mouton, 187–218.
- Wilmet, M. (2010). *Grammaire critique du français*. 5e éd. Bruxelles: De Boeck-Duculot.

Извори

- Бужаровска, Р. (2017). *Мојот маж*. Скопје: Или-Или. [Bužarovska, R. (2017). *Mojot maž*. Skopje: Ili-Ili.]